

Welhaven:
Nyere Digte

Johan Sebastian Welhaven (1807–1873)

☞ Johan Sebastian Welhaven var prestesønn fra Bergen. Faren ville at han skulle lese teologi, men Welhaven var lite motivert for å bli prest og gav opp teologistudiet etter nokså kort tid. I stedet begynte han å studere litteratur og filosofi. Etter hvert ble han lektor, seinere professor, ved universitetet i Christiania.

☞ Welhavens syn på kunstverket var i tråd med klassisistiske idealer. Etter hans oppfatning måtte et kunstverk oppfylle strenge krav til skjønnhet og harmoni. Diktene måtte for eksempel bygges opp etter klare regler. Dessuten mente Welhaven at form og innhold hørte sammen: Tankene måtte modnes før de kunne bli til dikt, og formen skulle gjenspeile denne modningen.

☞ Samtidig var synet hans på kunstneren og kunstens rolle typisk for romantikken: Kunstneren var en utvalgt som hadde kontakt med det ekte, uforfalsket i sitt eget sinn. Gjennom kunsten kunne kunstneren formidle denne dypere innsikten til andre.

☞ I mange av Welhavens dikt finner vi skikkelser fra norsk folketro og norrøn mytologi, og emner fra norsk historie. Denne interessen for det norske hadde Welhaven felles med de andre representantene for nasjonalromantikken.

☞ Welhaven var en pioner på det litteraturhistoriske området. Han mente at vi trengte et nasjonalt perspektiv på litteraturhistorien. Selv løftet han fram de norske forfatterne fra den dansk-norske felleslitteraturen. Han rakk ikke å skrive en sammenhengende litteraturhistorie, men fullførte en del mindre arbeider om ulike forfattere, blant annet Petter Dass.

Striden mellom Welhaven og Wergeland

☛ Henrik Wergeland og Johan Sebastian Welhaven var de to sentrale dikterne i Norge i første halvdel av 1800-tallet. Begge var romantikere, men de var uenige i flere viktige spørsmål. I tillegg var både Welhaven og Wergeland taleføre og sterke personligheter, med hver sin tilhengerflokk. Krangelen mellom de to dikterne foregikk i full offentlighet, og debattinnleggene var stort sett nokså usaklige.

Intelligenspartiet og Patriotene

☛ Welhavens tilhengere kalte seg *Intelligenspartiet*, mens kretsen rundt Wergeland fikk navnet *Patriotene*.

☛ Målet for Patriotene var et selvstendig Norge og et norsk kulturliv som ikke lenger var avhengig av Danmark. Patriotene

Welhaven har tegnet denne illustrasjonen til et dikt der blant annet Camilla Wergeland blir skildret

argumenterte for mer makt til folket og for en oppvurdering av den folkelige kulturen. Dessuten ville de fornorske det danske skriftspråket for å gjøre det lettere for folk å lære seg å lese og skrive.

☞ Welhaven og tilhengerne hans så på det norske kulturlivet som «rått» og «uferdig». Derfor syntes de det var viktig å opprettholde kontakten med Danmark og bygge på de danske og europeiske kulturtradisjonene. I tillegg mente de at nasjonale kulturer hadde behov for impulser utenfra uansett.

☞ Intelligenspartiet hevdet også at de som skal styre landet, må ha kunnskap og utdanning. Slik de så det, var det foreløpig bare embetsstanden som hadde den nødvendige utdanningen.

Uenighet om diktekunsten

☞ Hva er god diktning, og hva er formålet med diktningen? Også disse spørsmålene var Welhaven og Wergeland uenige om.

☞ Welhaven mente at tanker og følelser måtte bearbeides og foredles før de kunne bli til diktning. Formen skulle gjenspeile denne foredlingen, derfor måtte dikteren

underkaste seg strenge regler for strofebygning og språklige uttrykk. Wergeland eksperimenterte derimot med versemål og rim, han prøvde å finne den formen som passet til det han ville uttrykke.

☞ For Welhaven var Wergelands dikt merket med «alle poesiers dødssynder». Blant annet hevdet han at Wergelands dikt manglet klarhet, og at de var skjemt av altfor sterke følelser og lidenskaper.

☞ Både Welhaven og Wergeland var i grunnen enige om at dikterevnen var en spesiell gave, men Welhaven mente at diktningen først og fremst skulle bidra til et rikere indre liv for leseren. Wergeland ville derimot ikke skape «sofalitteratur», som han kalte den danske, upolitiske litteraturen som Welhaven satte høyt. For Wergeland hadde dikterne også en politisk oppgave: De skulle være «idéanførere og folkenes lærere».

Nyere Digte

☞ Johan Sebastian Welhaven gav ut i alt fem lyrikksamlinger. *Nyere Digte* fra 1844 var den andre samlingen hans.

☞ Mange dikt i denne samlingen handler om sorg, om hvordan det føles å måtte leve videre med savnet etter en avdød. For Welhaven var denne sorgen velkjent, for i 1840 mistet han jenta han elsket og hadde vært forlovet med, Ida Kjerulf. Hun døde av tuberkulose, bare 23 år gammel.

☞ *Nyere Digte* inneholder også flere nasjonalromantiske dikt. Her finner vi mange skikkelser fra folketroen, som huldra, nøkken, åsgårdsreia og alvene. Welhaven hentet dessuten ofte motiver fra norske sagn.

☞ Samlingen omfatter også høvesdikt og en del dikt med motiver fra antikken, ikke minst det litteraturfilosofiske diktet *Digtets Aand*.

Ida Kjerulf

Digtets Aand

☞ *Digtets Aand* er et dikt om det å dikte. Her presenterer Welhaven sitt syn på hva diktning er, og hvilke roller dikteren og leseren har i denne spesielle formen for kommunikasjon.

☞ Ifølge Welhaven skal diktet røpe «det uutsigelige», noe som ikke kan formidles direkte med ord. Dette «uutsigelige» finner dikteren i dypet av sin egen sjel. Det blir en del av teksten gjennom den kunstneriske skapingsprosessen, som krever modning og streng disiplin. Leseren må så gjenskape «det uutsigelige» i sitt eget indre. Slik kan kunsten bidra til et rikere indre liv hos leseren og til et åndelig fellesskap mellom dikter og leser.

Flere dikt av Welhaven: «Søfuglen»
(«En Villand svømmer stille»)

